

разні, композиційно-структурні, стилістичні й ритмоутворювальні. З'ясовано, що до граматичних засобів когезії належать сполучники, сполучні прислівники; до асоціативних належать ретроспекція, конотація, суб'єктивно-оцінна модальність; до стилістичних – повторювані в тексті елементи; до ритмоутворювальних – це рима, метр.

Приклади використання когезії було проаналізовано на матеріалі англійського поетичного тексту. Оскільки метою дослідження був аналіз когезії в текстах різних епох, ми обрали поезію «Беовульф», поезію В. Шекспіра, Дж. Байрона та Е. Діскінсон.

Література:

1. Белехова Л. І. Словесний образ в американській поезії: лінгвокогнітивний аспект : Монографія. – вид. 2-ге, доп. і перероб. / Л. І. Белехова. – М. : ООО «Звездапад», 2004. – 376 с.
2. Галич О. Теорія літератури: Підручник / О. Галич, В. Назарець, С. Васильєв. – Київ: Либідь, 2001. – 488 с.
3. Цолін Д. В. Синтаксис поезії таргумів : Монографія / Д.В.Цолін. – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. – 468 с.

УДК 811.111:316.77

Кузнєцова Алла,

Національний університет «Острозька академія»

(м. Острог, Україна)

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «РУКА» В МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ (НА ПРИКЛАДІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

Тези присвячено дослідженню особливостей невербальних засобів спілкування в міжкультурній комунікації на прикладі англійського середовища. Розглянуто й конкретизовано питання про вербалізацію концепту «рука» у його фразеологічному полі.

Ключові слова: невербальне спілкування, міжкультурна комунікація, фразеологічна одиниця, жест, концепт, лексема, фразеосемантична група.

Тезисы посвящены исследованию особенностей невербальных средств общения в межкультурной коммуникации на примере англоязычной среды. Рассмотрено и конкретизировано вопросы о вербализации концепта «рука» в его фразеологическом поле.

Ключевые слова: невербальное общение, межкультурная коммуникация, фразеологическая единица, жест, концепт, лексема, фразеосемантическая группа.

The research is devoted to the peculiarities of non-verbal means of communication in the intercultural communication on the example of an English-speaking environment. There have been considered and specified questions about verbalization of the concept «hand» in its phraseological field.

Key words: non-verbal communication, intercultural communication, phraseological unit, gesture, concept, lexical item, phraseosemantic group.

Явище міжкультурної комунікації не є новим для сьогодення. Процес глобалізації спричинив розширення меж національних

зв'язків і появу культурної інтеграції. Попри це багато проблем, пов'язаних із мовними розбіжностями і, як наслідок, виникненням комунікативних бар'єрів, лишаються нерозв'язаними і досі.

Праця, присвячених невербальним засобам спілкування (далі – НЗС) у контексті міжкультурної мовної комунікації, є багато (роботи Ф. С. Бацевича, Л. В. Солощук, В. М. Куніциної, Г. Є. Крейдліна, А. Піза, П. Екмана та ін.). І. В. Ковальчук розглядає ішомовну комунікативну культуру особистості в міжкультурній комунікації [2, с. 515-518]. Проте недостатньо вивченим є аспект вербалізації жестів як НЗС у їхньому фразеологічному полі на прикладі англійської мови. Це і зумовлює актуальність обраної теми.

Обмін інформацією не обмежується лише вербальними засобами спілкування. Цю думку підтверджує і психолог Альберт Мейєрабіан, який, як зазначає А. Піз, встановив, що за допомогою слів передається всього 7% інформації, тоді як звуковими засобами – 38%, а через міміку, жести і пози – 55 % [4, с. 2]. Тому можемо стверджувати, що невербальна знакова система посідає чільне місце в процесі комунікації. Мета нашої роботи полягає в дослідженні вербалізації НЗС у міжкультурній мовній комунікації на прикладі жестових фразеологічних одиниць англійської мови.

Невербальна комунікація (від лат. *verbum* – слово) – це процес обміну невербальними повідомленнями між особами, а також їх інтерпретація. Вона поєднує паралінгвістичні, периферійні й контекстні фактори, відповідно до яких поведінка чи емоції комунікатора можуть бути якісно проаналізовані. [5, с. 46]. Якщо більш широко розглянути це поняття, то варто зазначити, що воно охоплює низку різноманітних компонентів, які часто використовують для емоційного підкріплення висловлювання.

Одне з основних положень, яке використовують для характеристики невербальної комунікації, полягає в тому, що вона полегшує процес сприйняття вербально вираженої інформації [4, с. 170]. Допоміжними при цьому є різні НЗС. Найбільш поширеними у використанні є жести – рухи людини (свідомі або несвідомі), які несуть повідомлення про психічний стан людини і є

одним з головних елементів кінесики в англійській фразеології. В англійській мові простежується динаміка в процесі вербалізації кінесичних НЗС. Так, для позначення жестів активно застосовують мовні стереотипи, зокрема фразеологізми. Їх використовують як у структурному, так і в лексико-семантичному плані словосполучення.

Виділяють кілька основних жестів, за допомогою яких можна передати внутрішній стан людини. Г. Крейдлін слідує за Д. Ефроном і поділяє жести на емблеми, ілюстратори і регулятори [1, с. 79]. Жести-емблеми – це невербальні аналоги слів, які можуть використовувати як ізольовано, так і у супроводі комунікативного акту. Наприклад: *«I don't know what happened,» he said, appearing to shrug his shoulders*. Жести-ілюстратори використовують у вербальному контексті; вони зображують те, про що йдеться. Наприклад, коли мовець перепрошує, вказуючи на годинник: *«I apologize for being late,» said Alex and pointed at his watch*. Жести-регулятори (як і жести-емблеми) можуть використовувати як під час мовлення, так і окремо від нього. Вони виконують регулятивну функцію, зокрема слугують для підтримання розмови. Наприклад: *«I'm a teacher,» Suzy explained, and he nodded his head in understanding*.

У нашому дослідженні було розглянуто процес вербалізації концепту «рука». Ми обрали ФО (далі – ФО), які входять до семантичного поля обраного концепту, і поділили їх на 3 фразеосемантичні групи: 1) із лексемою «hand»; 2) із лексемами «finger» і «thumb»; 3) із лексемою «fist». Аналіз першої фразеосемантичної групи показав, що здебільшого дієслово, яке стосується жестового руху, вимагає прямого або прийменникового додатка. Наприклад: *do something with one hand tied behind one's back* – робити щось легко, не докладаючи значних зусиль; робити щось із заплющеними очима: *We know that as long as the police go round with one hand tied behind their back, we'll never make our streets truly safe* (The Guardian: October 5, 2011). На основі другої групи ми проаналізували, як вербалізовано жести й жестову поведінку на прикладі фразеологізмів із лексемами «finger» та «thumb». Аналіз показав, що опис жесту та його вербалізований варіант є дуже

подібними між собою. Наприклад: *give a thumbs up* – пальці стиснути в кулак і підняти догори великий палець – схвалювати щось чи погоджуватися з діями когось.

У третю групу ми виокремили ФО з лексемою «fist» і з'ясували, що варіанти одного жесту можуть бути вербалізовані по-різному. Так, наприклад, Е. Є. Наumenко зазначає, що ФО *to shake one's fist* є номінацією декількох жестів і може бути інтерпретована двояко: 1) пригрозити комусь кулаком («angry fist shake»), при цьому стиснутий кулак піднятий догори, аби показати, що ви дуже злі, роздратовані й таким чином несете загрозу; 2) наше діло праве, ми переможемо! («fist of enthusiasm») – варіант цього ж жесту, коли стиснутий кулак піднятий до рівня плеча долонею до себе і виражає рішучість людини, її готовність здійснити задумане [3, с. 3].

Отже, викладений матеріал свідчить про те, що НЗС, які можуть бути вербалізованими, є невід'ємним складником міжкультурної мовної комунікації. Так, для жестів, які використовуються в англійській мові, характерною є вербалізація за допомогою ФО, які одночасно є національно-культурним компонентом. Зокрема, НЗС із концептом «рука» в англійській мові вербалізовано через застосування ФО, внутрішня форма яких містить жест. Найбільш уживаними є такі лексеми, як «hand», «finger», «thumb» та «fist».

У контексті обраної теми вважаємо перспективним подальше дослідження вербалізації невербальних засобів комунікації із залученням ФО на позначення інших кінесичних рухів, які використовують представники англomовної спільноти.

Література:

1. Крейдлин Г. Е. Невербальная семиотика: Язык тела и естественный язык / Григорий Ефимович Крейдлин. – Москва: Новое литературное обозрение, 2002. – 592 с.
2. Ковальчук І.В. Іншомовна комунікативна культура особистості студента в процесі професійної підготовки // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН Україна/ За ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. – Вип. 16. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2012. – С. 513–524.
3. Наumenко Е. Э. Вербализация кинетического языка в английской фразеологии. [Електронний ресурс] / Е. Э. Наumenко // Пятигор-

ский государственный лингвистический университет. – Режим доступа: http://www.pglu.ru/lib/publications/University_Reading/2012/II/uch_2012.pdf.

4. Пиз А. Язык телодвижений [Електронний ресурс] / А. Пиз // Все на взлёт / С. Гуров. – 2011. – Режим доступа: http://vegas2011.at.ua/jazyk_telodvizhenij.pdf.

5. Солощук Л. В. Невербальная коммуникация: ее место и перспективы исследования в современной лингвистике / Л. В. Солощук // Вісник ХНУ. – 2004. – Вип. 635. – С. 170–173.

6. Фалькова Е.Г. Межкультурная коммуникация в основных понятиях и определениях: Методическое пособие / Е. Г. Фалькова. – СПб.: Ф-т филологии и искусств СПбГУ, 2007. – 77 с.